

آیا هند جایگاه ایران به عنوان شریکی استراتژیک را درک کرده است

به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل منطقه آزاد چابهار به نقل از ایرنا، وزیر امور خارجه هند روز ۱۸ ماه جاری در مسیر سفر به روسیه برای شرکت در نشست وزرای خارجه کشورهای عضو «سازمان همکاری شانگهای» سفری کوتاه اما مهم به ایران داشت و با «محمدجواد ظریف» وزیر امور خارجه دیدار کرد. دو روز پیش از آن هم سرتیپ «امیر حاتمی» میزبان وزیر دفاع هند بود. این سفرها نشان از اهمیت نقش و جایگاه ایران برای هند در منطقه و جهان است.

هند کشوری آسیایی است و قدرتی نوظهور که در قاره کهن پهلوی به پهلوی چین می‌زند و رقابتی شدید و عمیق بین آنها وجود دارد.

ایران نیز کشوری است که از هر لحاظ برای این دو قدرت بزرگ آسیا و جهان اهمیتی ویژه دارد و از نظر روابط بین‌الملل و حفظ موازنه قوا، این امتیاز بزرگی برای ایران است.

هند، اگرچه دارای پیوندهای عمیق تاریخی و فرهنگی با ایران است و هرچند برای دهه‌ها بعد از استقلال در سیاست خارجی خود رو به سوی جهان سوم، جنبش عدم تعهد و سایر ملل ضعیف جهان داشت و روابطی نه چندان عمیق و استراتژیک با دنیای غرب، امروز اما به شدت غربگرا شده و رویکرد آمریکا در قبال کشورهای مختلف و به ویژه ایران تأثیر عمیقی بر روابطش با آنها دارد. این کشور تحت فشارهای آمریکا روابط اقتصادی خود با ایران را تا حد زیادی کاهش داد.

برای مثال هرچند چابهار از تحریم معاف شد، اما هندی‌ها تحریم‌های آمریکا در بخش فولاد را از دلایل اجرا نکردن تعهدات خود برای سرمایه‌گذاری در راه آهن چابهار – زاهدان عنوان کردند.

کل تجارت کالایی هند طی سال مالی ۱۹ – ۲۰۱۸ بیش از ۸۴۴ میلیارد دلار بوده که ۵۱۴ میلیارد دلار از آن در حوزه واردات و ۳۳۰ میلیارد دلار از آن در حوزه صادرات انجام شده است.

کل تجارت کالایی هند با کشور ایران طی سال ۱۹ – ۲۰۱۸ تقریباً برابر با ۱۷ میلیارد دلار بوده که ۱۳.۵ میلیارد دلار آن مربوط به واردات هند از ایران و ۳.۵ میلیارد دلار نیز مربوط به صادرات هند به ایران بوده است.

به عبارتی ۷۹ درصد از سهم تجارت بین دو کشور هند و ایران مربوط به صادرات ایران به این کشور و ۲۱ درصد مابقی مربوط به صادرات هند به ایران بوده است. تراز تجارت کالایی ایران و هند در سال ۱۹ – ۲۰۱۸ به نفع ایران مثبت و برابر با ۱۰ میلیارد دلار است. عامل ایجادکننده تراز تجاری مثبت ایران، سهم بالای صادرات نفتی ایران به هند بوده است.

همچنین، طی هشت ماهه ۲۰۱۹ کل تجارت هند بالغ بر ۵۳۴ میلیارد دلار بوده که بیش از ۲۱۱ میلیارد دلار از آن مربوط به واردات و بیش از ۳۲۲ میلیارد دلار نیز مربوط به صادرات است. در همین دوره زمانی هند ۲ میلیارد و ۲۳۸ میلیون دلار به ایران کالا صادر و ۱ میلیارد و ۲۹۲ میلیون دلار کالا از کشورمان وارد کرده است.

طبق داده‌های جدول زیر که توسط اتاق بازرگانی ایران ارائه شده، در هر دو دوره زمانی میزان مبادلات تجاری هند و ایران از کشورهای عربستان سعودی و امارات متحده عربی کمتر است.

طی سال ۱۹ – ۲۰۱۸، در میان کشورهای منطقه و حوزه خلیج فارس، بیشترین صادرات هند به دو مقصد امارات متحده عربی و عربستان سعودی، به ترتیب با ۳۰ میلیارد و ۱۲۷ میلیون دلار و ۵ میلیارد و ۵۶۲ میلیون دلار بوده است. همچنین، در این سال مالی

هند از امارات متحده عربی ۲۹ میلیارد و ۷۸۵ میلیون دلار و از عربستان ۲۸ میلیارد و ۴۷۹ میلیون دلار کالا وارد کرده است.

میزان صادرات و واردات هند با عراق نیز در سال مالی ۱۹ - ۲۰۱۸ نیز به ترتیب ۱ میلیارد و ۷۸۹ میلیون دلار و ۲۲ میلیارد و ۲۳۸ میلیون دلار بوده است.

میزان صادرات و واردات هند با ایران و برخی از کشورهای حوزه خلیج فارس (میلیون دلار)									
ردیف	کشور	آوریل ۲۰۱۸ الی مارس ۲۰۱۹ (۱۲ ماه)		آوریل تا نوامبر ۲۰۱۹ (۸ ماه)		سهم از کل صادرات هند ۲۰۱۸-۱۹		سهم از کل صادرات هند در ۸ ماه ۲۰۱۹	
		صادرات	واردات	صادرات	واردات	صادرات	واردات	صادرات	واردات
۱	امارات متحده عربی	۳۰.۱۲۷	۲۹.۷۸۵	۱۹.۷۳۸	۱۹.۴۹۱	۹.۱۳	۵.۷۹	۹.۳۳	۶.۰۴
۲	عربستان سعودی	۵,۵۶۲	۲۸.۴۷۹	۳.۸۵۸	۱۸.۱۷۵	۱.۶۸	۵,۵۴	۱.۸۲	۵,۶۴
۳	ایران	۳.۵۱۱	۱۳.۵۶۲	۲.۲۳۸	۱.۲۹۲	۱.۰۶	۲.۶۳	۱.۰۶	۰.۴۰
۴	عراق	۱.۷۸۹	۲۲.۳۷۲	۱.۳۳۷	۱۵.۳۱۶	۰.۶۸	۴.۳۵	۰.۶۳	۴.۷۵
مجموع کشورهای فوق		۴۰.۹۸۹	۹۴.۱۹۸	۲۷.۱۷۱	۵۴.۲۷۴	۱۲.۵۵	۱۸.۳۱	۱۲.۸۴	۱۶.۸۳
کل کشورها		۳۳۰.۰۷۸	۵۱۴.۰۷۸	۲۱۱.۶۶۵	۳۲۲.۴۳۴	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

هند در مسیر رشد و توسعه خود در توافق و هماهنگی با نظم بین الملل حرکت می کند. از این رو اگرچه به نظر می رسد که پیوند این کشور با آمریکا راهبردی است اما نمی تواند ایران را نادیده گرفته و خارج از رویکرد و نگاه استراتژیک به روابط خود با ایران بنگرد.

موقعیت مهم ایران در منطقه و جهان، ذخایر انرژی (نفت و گاز) که هند برای توسعه خود به شدت به آنها نیاز دارد، کریدور شمال-جنوب و دسترسی هند به آسیای مرکزی و حتی اروپا، جایگاه ایران به عنوان قدرتی در حوزه خلیج فارس و منطقه غرب آسیا، ترس از حضور پررنگ چین در منطقه؛ همه و همه انگیزه هایی قوی برای تقویت روابط این کشور با ایران و ارتقای این روابط تا سطح روابط راهبردی هستند.

اما این حجم از مبادلات تجاری بین دو کشور با نقشی که ایران می تواند در تقویت جایگاه هند در منطقه و حتی جهان و متقابلاً هند برای تقویت جایگاه ایران ایفا کند، تناسبی ندارد.

این پتانسیل وجود دارد که با گسترش و توسعه و تعمیق روابط بین دو کشور، ایران به جایگاه اول تجارت خارجی هند در منطقه تبدیل شود. ایران دروازه ورود هند به آسیای مرکزی، روسیه و شرق اروپا است و با توجه به رقابت شدید این کشور با چین منطقی نیست که هند خارج از همکاری های استراتژیک به رابطه با ایران فکر کند.

